

# Ceta: hormoonvlees blijft thuis, in Canada

**De Tweede Kamer is tot op het bot verdeeld over ondertekening van het handelsverdrag tussen de Europese Unie en Canada (Ceta). Maar de deal is deels al in werking getreden en één ding is duidelijk: een invasie van hormoonvlees en chloorkippen uit Canada bleef uit. Wel resteren er pijnpunten en misvattingen. Vijf ervan op een rij.**

**D**e Tweede Kamer debatteert vandaag over het EU-handelsverdrag met Canada, de Comprehensive Economic and Trade Agreement (Ceta). Of de deal het haalt, zal een dubbeltje op zijn kant worden. De PvdA trok afgelopen najaar haar steun aan het verdrag in en binnen de coalitie heeft de ChristenUnie grote bezwaren.

De economische cijfers spreken in het voordeel van Ceta, dat zorgt voor de afschaffing van 98% van de importtarieven. De waarde van de uitvoer van ons land naar Canada was in 2015 €2,9 mrd. Ceta, dat al in 2017 voor een belangrijk deel in werking trad, stuwde die export in de eerste elf maanden van 2019 naar €4 mrd. In dezelfde periode groeide de invoer uit Canada van €1,5 mrd tot €1,8 mrd.

Deze pluspunten kunnen critici niet overtuigen. Politici, boerenlobbyclubs en maatschappelijke organisaties stellen dat Canadese bedrijven en boeren lagere normen voor dierenwelzijn en product- en voedselveiligheid hanteren, en zo ongewenst en oneerlijk met Europese bedrijven en boeren concurreren.

Daarbij klagen critici over het aan Ceta verbonden Investment Court System (ICS), het speciale hof waar investeerders een zaak kunnen beginnen tegen een staat. Andere belanghebbenden staan daarbij buitenspel, het ICS maakt lidstaten risicoavers bij het ontwikkelen van noodzakelijk milieu- en klimaatbeleid, zo luidt de klacht.

**Vijf standpunten rond Ceta, die deels op misvattingen berusten:**

**1** Als Nederland om alcoholmisbruik aan te pakken de accijns op whisky verhoogt, dan kunnen Canadese whisky-stokers compensatie eisen. Dit voorbeeld is niet uit de lucht gegrepen. Tabaksfabrikant Philip Morris eiste in 2010 via de investeerdersbeschermingsparagraaf in een handelsverdrag compensatie van Uruguay toen dat land antirookbeleid uitrolde. Een arbitragehof veegde de claim van Philip Morris in 2016 evenwel van tafel.

Dat gaat ook gebeuren in dit voorbeeld. Want je kunt bij het ICS alleen zaken aanspannen als een overheid onredelijk opereert en bijvoorbeeld met onteigening dreigt zonder schadevergoeding uit te keren.

De claim van tegenstanders dat investeerders staten bedelven onder rechtszaken klopt ook niet. Sinds de stichting van het Internationaal Centrum voor Beslechting van Investeringsgeschillen (Icsid) in de jaren zestig waren er zo'n zeshonderd uitspraken in geschillen tussen een investeerder en een staat, zegt Freya Baetens,

hoogleraar internationaal recht aan de universiteit van Oslo. 'Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens krijgt makkelijk 60.000 zaken per jaar.'

Geen bedrijf heeft Nederland ooit gedaagd met een beroep op een investeringsverdrag. Wel waren Nederlandse bedrijven in het buitenland tientallen malen betrokken bij dergelijke arbitragezaken.

'Je moet je niet blindstaren op de mogelijkheden van bedrijven om een claim in te dienen bij het ICS', zegt Pieter Jan Kuijper, emeritus hoogleraar recht der internationale organisaties bij de Universiteit van Amsterdam.

Hij wijst erop dat 'in het Ceta-verdrag zeer uitgebreide bepalingen staan, die lidstaten vrijheid geven op vlak van bijvoorbeeld klimaatbeleid, consumentenbescherming en volksgezondheid. Het enige dat het verdrag eist, is tijdige en transparante correspondentie over maatregelen, zodat bedrijven en investeerders genoeg tijd hebben zich voor te bereiden.'

**2** De geschillenbeslechting is een feestje van de multinationals. Deze claim komt bijvoorbeeld van vakbond FNV. Maatschappelijke organisaties zoals bonden hebben geen toegang tot procedures voor het ICS, is de grief.

Maar ngo's en vakbonden kunnen zich wel in een zaak voegen als *amicus curiae*, oftewel 'vriend van het hof'. Daarmee kunnen ze rechters informatie verschaffen. In de zaak over het tabaksbeleid in Uruguay was de rol van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) als *amicus curiae* relevant, stelt Baetens.

'De WHO had veel nuttige informatie over rookgedrag. Het tribunaal hechtte daar veel belang aan, en het vormde een cruciale bijdrage aan het arbitragevonnis.'

'Vrienden van het hof' kunnen argumenten naar voren schuiven, die geen van de partijen heeft ingebracht, aldus Baetens. Maar aan hun rol kleven ook nadelen, meent ze: zaken kunnen langer duren en duurder uitvallen. Momenteel bepaalt het tribunaal in overleg met de investeerder en de staat, die het algemeen belang moet bepalen, of de aangedragen input relevant is. Ceta neemt deze bestaande regeling grotendeels over.

Een andere rol dan die van *amicus curiae* is er voor maatschappelijke organisaties niet. Maar als zij tegen buitenlandse investeerders of staten willen procederen, kunnen ze dat onder het nationale recht bij een nationale rechtbank doen, aldus Baetens.

**3** Dat ICS is helemaal niet nodig. Investeerders kunnen ook naar de nationale rechter gaan.



Rundvee op een academisch centrum voor veeteeltverbetering in Saskatoon, Canada. Canada mag met Ceta 50.000 ton rundvlees zonder invoertarieven naar de EU exporteren.

FOTO: JAMES MACDONALD/BLOOMBERG

Dat klopt. 'Het ICS dient als een vangnet', legt hoogleraar Kuijper uit. 'Bovendien staat in een aantal EU-lidstaten de onafhankelijke rechtspraak onder druk.' Hij verwijst naar de situatie in Polen en Hongarije.

Laurens Ankersmit, universitair docent Europees Recht aan de Universiteit van Amsterdam, vindt evenwel dat het ICS 'een asymmetrische, aparte rechtsgang schept' waarmee je de nationale rechtsgang kunt omzeilen. 'Het is daarbij eenrichtingsverkeer. Want de staat kan geen tegencclaim indienen', aldus Ankersmit. 'Dat zou via een nationale route moeten.'

De *amicus-curiae*-optie voor andere belanghebbenden kwalificeert hij als 'een

zoethoudertje'. 'Alsof zo'n tribunaal rekening gaat houden met een brief van zo'n vriend van het hof.'

**4** Goedkoop Canadees vlees overspoelt Europa. Ceta opent de Europese markt voor Canadese exporteurs maar op een kiertje. Ze krijgen een quotum van 80.000 ton varkensvlees en 50.000 ton rundvlees dat ze zonder invoertarieven naar de EU mogen exporteren (0,4% respectievelijk 1% van de Europese markt). Eieren en pluimveevlees zijn uitgesloten van tariefverlaging.

'Een deel van de landbouwsector ziet exportkansen en is heel positief over Ceta',

zegt onderzoeker Rem Korteweg van Instituut Clingendael. 'Wat meer radicalere boeren zijn uit protectionistische overwegingen tegen Ceta. Maar hun argument snijdt geen hout. Hoeveel Canadese melk zie jij in de Albert Heijn liggen? Hoeveel Canadees vlees bij de slager? Dat is echt verwaarloosbaar.'

Even wat cijfers: de waarde van vleesinvoer uit Canada in Nederland was in 2015 minder dan €1 mln, meldt het CBS. In de eerste elf maanden van 2019 bedroeg de invoer €4 mln. Andersom verdubbelde in diezelfde periode de export van Nederlands vlees naar Canada: van €5 mln naar €10 mln.

Korteweg ziet de invoer van Canadees

vlees niet exploderen. 'Canadese boeren maken een kosten-batenanalyse. Export naar de VS is voor hen veel interessanter.'

**5** En de chloorkip dan? De chloorkip is niet welkom. Net als hormoonvlees. Maar, zeggen critici, bij de import van Canadees vlees is niet aan te tonen of Canadese boeren hun varkens of rundvee groeihormonen gaven. Alleen gecertificeerde Canadese bedrijven die voldoen aan de EU-standaarden voor hormoonvrij vlees mogen exporteren naar de EU, reageert het ministerie van Buitenlandse Zaken.

Het gaat nu om 36 bedrijven, die onder

controle staan van de Canadese voedselinspectie. Die ziet erop toe dat bedrijven die naar de EU exporteren geen verboden voedingsupplementen gebruiken. Ze moeten daarbij voldoen aan EU-regels voor het slachten van dieren.

En als die Canadese inspectie een oogje toekijpt? De EU controleert de Canadese, en kan vlees uit Canada bij binnenkomst in de Unie ook nog controleren.

Desondanks heeft de EU minder vat op Canadese productieprocessen en het dierenwelzijn, erkent Korteweg. 'Ceta kan het startpunt zijn om daarover te praten.' Keiharde afspraken maken is wel lastig, merkt Pieter Jan Kuijper op. 'De EU vormt geen geïntegreerde markt met Canada.'



Han Dirk Hekking en Bas Knoop zijn redacteur van Het Financieele Dagblad

## In het kort

- De Tweede Kamer debatteert vandaag over het EU-handelsverdrag met Canada (Ceta).
- Of het verdrag het haalt, is onzeker. Er is veel maatschappelijke weerstand tegen Ceta.
- Die weerstand is deels gevoerd door misvattingen over het verdrag.